

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 322/2022-28

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcov Petra Molnára a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky

[redacted] zastúpenej advokátskou kanceláriou ALMOND LEGAL s. r. o., Grösslingová 4, Bratislava, IČO 47 248 653, v mene ktorej koná advokátka JUDr. Magdaléna Pelíšek Fischerová, proti postupu Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Sp 23/2015 takto

rozhodol:

1. Postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Sp 23/2015 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Krajskému súdu v Bratislave **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. 9 Sp 23/2015 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadosťučinenie v sume **2 000 eur**, ktoré **je** jej Krajský súd v Bratislave **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Krajský súd v Bratislave **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **580,50 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Odôvodnenie:

I.

Skutkový stav veci a argumentácia sťažovateľky

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 2. júna 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Sp 23/2015 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovateľka tiež navrhuje, aby ústavný súd prikázal krajskému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov.

2. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 322/2022 z 29. júna 2022 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky v časti namietaného porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a vo zvyšnej časti ju odmietol.

3. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej prílohy vyplýva, že sťažovateľka je účastníčkou napadnutého konania v procesnom postavení právneho nástupcu žalobcu, ktorý zomrel v priebehu napadnutého konania (sťažovateľka túto skutočnosť bližšie nešpecifikovala, pozn.). Toto konanie sa začalo na krajskom súde 27. marca 2015 postúpením napadnutého rozhodnutia správneho orgánu (Okresného úradu Bratislava, pozemkového a lesného odboru, pozn.) z 22. októbra 2014, ktorým nebolo priznané vlastnícke právo k pozemkom špecifikovaným v návrhu na začatie konania ani právo na náhradu.

4. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľky je tvrdenie, že nečinnosťou krajského súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Konanie pred krajským súdom trvá viac ako 7 rokov a ani napriek žiadosti z 5. novembra 2020 o urýchlenie konania a sťažnosti na prietahy podanej sťažovateľkou predsedovi krajského súdu 23. septembra 2021, nebolo v právnej veci o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia správneho orgánu doteraz rozhodnuté. Sťažnosť na prietahy v napadnutom konaní bola podpredsedníčkou krajského súdu prípisom z 15. októbra 2021 vyhodnotená ako dôvodná a súčasne bolo prijaté opatrenie, že daná vec bude sledovaná z hľadiska bezprietahovosti a plynulosti až do jej právoplatného skončenia. Tento pretrvávajúci stav právnej neistoty žiada sťažovateľka kompenzovať aj priznaním finančného zadosťučinenia a zároveň si uplatnila aj náhradu trov konania pred ústavným súdom.

II.

Vyjadrenie krajského súdu a replika sťažovateľky

5. V podaní doručenom ústavnému súdu 2. augusta 2022 poukázal predseda krajského súdu na vyjadrenie zastupujúcej sudkyne, s ktorým sa v plnom rozsahu stotožnil. Zastupujúca sudkyňa uviedla, že daná vec jej bola pridelená 13. júna 2022, pričom následne dala pokyn na doručovanie dosiaľ nedoručených vyjadrení príslušným subjektom konania. Pôvodná zákonná sudkyňa je dlhodobo práceneschopná, čo je jednou z príčin nečinnosti v napadnutom konaní. Predseda krajského súdu tiež podrobnejšie poukázal na množstvo ďalšej agendy a nadmernej zaťažnosti

sudcov krajského súdu ako skutočnosti výlučne objektívnej povahy, v dôsledku čoho doteraz nebolo rozhodnuté vo veci sťažovateľky. Tiež poukázal aj na nepriaznivú pandemickú situáciu v priebehu kalendárnych rokov 2020 a 2021, ktorá neumožňovala riadne vykonávať pojednávania.

6. V rámci repliky sťažovateľka v podaní doručenom ústavnému súdu 15. augusta 2022 uviedla, že z vyjadrenia krajského súdu jednoznačne vyplýva, že k prideleniu veci na konanie zastupujúcej sudkyne došlo až po podaní tejto ústavnej sťažnosti. Argumentácia krajského súdu tak nie je spôsobilá ovplyvniť skutočnosť, že ku dňu podania ústavnej sťažnosti sa v napadnutom konaní nekonalo bez zbytočných prietáhov. Podľa sťažovateľky obrana krajského súdu, ktorý poukázal na nadmernú zaťaženosť súdu a nepriaznivú pandemickú situáciu, v danom prípade neobstojí. Zo súdneho spisu ani z vyjadrenia predsedu krajského súdu nevyplýva, aké opatrenia, a či vôbec nejaké, boli prijaté a vykonané v súvislosti s dlhodobou práceneschopnosťou zákonnej sudkyne, ktorá bola za dlhodobo práceneschopnú označená až v rozvrhu práce krajského súdu na rok 2022. Vzhľadom na uvedené je sťažovateľka presvedčená, že argumentácia opierajúca sa o dlhodobú práceneschopnosť zákonnej sudkyne neobstojí, keďže v rozmedzí rokov 2015 – 2021 za dlhodobo práceneschopnú vyhlásená nebola. V priebehu napadnutého konania sa vyskytli aj konkrétne objektívne okolnosti (napríklad šírenie nákazlivej choroby COVID-19), uvedené obdobia však nemali na priebeh konania a jeho dĺžku taký vplyv, na základe ktorého by bolo možné konštatovať, že zo strany krajského súdu nedošlo k prietahom. V čase prepuknutia pandémie COVID-19 trvalo napadnuté konanie už 5 rokov a k doručovaniu vyjadrení zaslaných do súdneho spisu došlo až po podaní ústavnej sťažnosti.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

8. Predmetom konania pred ústavným súdom je rozhodovanie o tom, či postupom krajského súdu v napadnutom konaní a jeho dlhodobou nečinnosťou došlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

9. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

10. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prerokúvanej veci a jej význam pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07, I. ÚS 477/2020). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

11. Prvým posudzovaným kritériom bola právna a faktická zložitosť veci. Predmetom konania pred krajským súdom je žaloba o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia správneho orgánu. Ústavný súd konštatuje, že ide o štandardnú vec patriacu do rozhodovacej agendy všeobecných súdov. Zo skutočností uvedených sťažovateľkou alebo krajským súdom ani so zreteľom na povahu veci ústavný súd nezistil žiadnu takú okolnosť, ktorá by odôvodňovala záver o jej právnej či faktickej zložitosti.

12. Správanie sťažovateľa ako účastníka konania je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu označených práv sťažovateľa. Ústavný súd dospel k záveru, že sťažovateľka svojím správaním k dĺžke napadnutého konania neprispela, naopak, svojimi podaniami upozorňovala na zdĺhavý priebeh napadnutého konania.

13. Pred samotným posúdením postupu krajského súdu považuje ústavný súd za dôležité vysporiadať sa so skutočnosťou, že v prípade sťažovateľky došlo k procesnoprávnemu nástupníctvu (sukcesii), teda k zmene doterajšieho subjektu konania na strane žalobcu, a to na základe generálnej sukcesie (bod 3 odôvodnenia tohto nálezu). Uvedená skutočnosť má podľa názoru ústavného súdu zásadný význam pre vymedzenie obdobia, ktoré podlieha posúdeniu namietaného porušenia práv sťažovateľky v konaní krajského súdu, pretože v dôsledku zmeny subjektu konania nedošlo k vzniku nového procesnoprávneho vzťahu, ako to je v prípade pristúpenia do konania [§ 79 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a intervencie (§ 81 a nasl. CSP), ale k procesnoprávnemu nástupníctvu do už existujúceho procesnoprávneho vzťahu. S prihliadnutím na tento záver ústavný súd nemá pochybnosť, že aj sťažovateľka ako univerzálny sukcesor môže relevantne namietat' porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru aj v štádiu konania, ktoré predchádzalo zmene subjektu konania v súvislosti s procesným nástupníctvom v rámci dedičského konania (m. m. I. ÚS 52/2001, IV. ÚS 16/05, III. ÚS 511/2014, II. ÚS 123/2022).

14. Napokon ústavný súd hodnotil postup krajského súdu z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov v napadnutom konaní. Z ústavnej sťažnosti a vyjadrení k nej vyplýva, že napadnuté konanie sa začalo 27. marca 2015 postúpením napadnutého rozhodnutia správneho orgánu krajskému súdu a až do dňa vydania tohto nálezu stále prebieha, a to nielenže bez jeho právoplatného skončenia, ale bez vydania meritórneho rozhodnutia už celkovo 7 rokov a 5 mesiacov, čo je už samo osebe ústavnoprávne neakceptovateľné. Vzhľadom na uvedenú skutočnosť ústavný súd nepovažoval za potrebné rekapitulovať priebeh napadnutého konania a podrobne

skúmať postup krajského súdu, pretože aj skutkovo či právne náročnejšia správna vec nesmie trvať takú dlhú dobu.

15. Reagujúc na vyjadrenie predsedu krajského súdu pokiaľ ide o množstvo ďalšej agendy súdu, ústavný súd k otázke posudzovania dĺžky konania a jej primeranosti (resp. neprimeranosti) opakovane pripomína, že túto nemožno vyjadriť numericky, lebo je podmienená objektívne charakterom prejednávanej veci a musí byť skúmaná s prihliadnutím na konkrétne okolnosti prípadu, zložitost' veci, požiadavky na vykonávanie dokazovania v priebehu konania, ako i správanie účastníkov a samotného súdu; do úvahy je pritom nutné vziať i to, aký má konanie pre sťažovateľa význam (napr. Záborský a Šmáriková proti Slovenskej republike, rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva zo 16. 12. 2003, č. 58172/00). Prieťahy v konaní však nemožno ospravedlniť všeobecne známou preťaženosťou sudcov, ani množstvom procesných úkonov sudcu; je totiž vecou štátu, aby organizoval svoje súdnictvo tak, aby princípy súdnictva zakotvené v ústave i dohovore boli rešpektované a prípadné nedostatky v tomto nemôžu ísť na ťarchu občanov, ktorí od súdu právom očakávajú ochranu svojich práv v primeranej dobe.

16. K argumentácii krajského súdu v súvislosti s vplyvom objektívnej skutočnosti (pandémia ochorenia COVID-19) na plynulosť súdnych konaní dáva ústavný súd do pozornosti, že, samozrejme, prihliada na túto objektívnu skutočnosť (uvedené ústavný súd už zohľadnil aj vo svojich niektorých predchádzajúcich rozhodnutiach, napr. vo veciach pod sp. zn. I. ÚS 504/2020, I. ÚS 550/2020, II. ÚS 27/2022), no v okolnostiach danej veci musí ústavný súd zdôrazniť, že krajský súd do uvedenia týchto opatrení do praxe (ktoré sa týkajú určených období v rokoch 2020 a 2021, pozn.) mal dostatočný časový priestor (počas predchádzajúcich piatich rokov trvania napadnutého konania, pozn.), aby vykonal pojednávania, alebo aj na samotné rozhodnutie v merite veci. Čiže ani uvedená objektívnymi okolnosťami spôsobená prekážka nie je spôsobilá krajský súd zbaviť zodpovednosti za jeho neefektívny postup, nečinnosť a neprimeranú celkovú dĺžku konania.

17. Na základe uvedeného ústavný súd dospel v danom prípade k jednoznačnému záveru, že vzhľadom na doterajšiu neprimeranú celkovú dĺžku napadnutého konania je namieste konštatovanie, že postupom krajského súdu v napadnutom konaní boli spôsobené zbytočné prieťahy ústavnej intenzity, čím došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu).

IV.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadost'učinenie

18. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd v nadväznosti na výrok uvedený v bode 1 výrokovej časti nálezu v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľke prikázal krajskému súdu, aby v napadnutom konaní, v ktorom nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti sťažovateľky právoplatne rozhodnuté, konal bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

19. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadostučinenie.

Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadostučinenie, ak o to požiadal. Z § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadostučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

20. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti žiada priznať finančné zadostučinenie v sume 10 000 eur, ktoré odôvodnila utrpenou ujmom v podobe dlhoročnej právnej neistoty a pocitom bezmocnosti, márnosti a nespravodlivosti nekonaním krajského súdu v napadnutom konaní, ktoré má pre ňu veľký význam.

21. Pri určení primeraného finančného zadostučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných aj Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadostučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

22. Ústavný súd v okolnostiach danej veci poukázal na svoju judikatúru, podľa ktorej vo výnimočných prípadoch daných špecifickými okolnosťami (ako to je aj v ústavnou sťažnosťou napadnutom konaní vedeným krajským súdom; bod 5 tohto nálezu), za ktorých všeobecný súd koná, však enormná zaťaženosť všeobecných súdov hraničiaca s ich schopnosťou zabezpečiť v relevantnom čase (obvyklý) riadny chod orgánov verejnej moci môže predstavovať okolnosť hodnú osobitného zreteľa pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadostučinenia (IV. ÚS 471/2012, II. ÚS 138/2021).

23. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, s prihliadnutím na charakter konania a význam pre sťažovateľku dospel ústavný súd k záveru, že v danom prípade bude priznanie finančného zadostučinenia sťažovateľke v sume 2 000 eur primerané konkrétnym okolnostiam prípadu (bod 3 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

24. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Ústavný súd priznal sťažovateľke trovy konania v celkovej sume 580,50 eur (bod 4 výroku tohto nálezu). Pokiaľ ide o priznanú výšku nároku, bol viazaný návrhom sťažovateľky v ústavnej sťažnosti. Inak by jej patril nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu a podanie repliky) v rozsahu 616,38 eur v zmysle vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 tejto vyhlášky].

25. Priznanú náhradu trov konania je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. septembra 2022

Jana Laššáková
predsedníčka senátu